

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ ΦΑΛΙΕΡΟΣ*

3. ΡΙΜΑ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ

Ὡς ἤδη ἐλέχθη¹, τὸ στιχοῦργημα τοῦτο τοῦ Φαλιέρου, ἐκ 340 ὁμοιοκαταλήκτων δεκαπεντασυλλάβων στίχων συγκείμενον, παρεδόθη ἄνευ τίτλου. Τὸ χειρόγραφον τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης φέρει ἐν ἀρχῇ μὲν τὸ κάτωθι, εἰσαγωγικὸν δίστιχον :

μὴ μὲ κατηγορήσετε γιατί σᾶς τ' ὀρμηνεύγω,
ἀφῆν ἐμπῆκα ἔς τὸ χορὸ χρειά μῶναι νὰ χορεύγω²,

ἐν τέλει δὲ τὴν ἐξῆς, δίστιχον ἐπίσης, κατακλεῖδα :

ὡς ἐδεπὰ ἐτελειώθηκεν ἡ Ρίμα τοῦ Φαλιέρου
τ' ἀφέντη, τοῦ μισῆρ Μαρη, τοῦ παλαιοῦ, τοῦ γέρον,

ἐξ ἧς πληροφορούμεθα τὴν πατρότητα τοῦ ἔργου³.

Υἱοθετήσαμεν τὸν τίτλον «Ρίμα παρηγορητικὴ» ὡς ἐκ τοῦ περιχομένου αὐτῆς, δεδομένου ὅτι ὁ συγγραφεὺς προτίθεται νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ παρηγορήσῃ τὸν ἐκ τῆς μοίρας καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων θανάτων συγγενῶν σκληρῶς δοκιμασθέντα ἄνθρωπον. Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω δὲ τίτλον ἐδημοσιεύσαμεν τὸ πρῶτον τὸ ποίημα ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει», ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κώδικος τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης, μετὰ βραχέος εἰσαγωγικοῦ σημειώματος⁴.

Ἡ «Ρίμα παρηγορητικὴ» εἶναι ποίημα ἠθικο-διδασκαλικῶς περιχομένου καὶ παρουσιάζει στενὴν συγγένειαν πρὸς τὰ ἀνάλογα στιχοῦργήματα, ἅτινα δὲν ἐσπίνιζον κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίᾳ βυζαντινοὺς αἰῶνας καὶ κατὰ τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον. Πολλὰ χωρία αὐτῆς εἶναι ἀπλῆ ἐπανάληψις ἢ ἀπομίμησις παραλλήλων στίχων συγχρόνων

*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 234.

¹) «Κρητικὰ Χρονικά», τομ. Β, σ. 31 ἐπ.

²) Τὸ δίστιχον τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἄλλων στιχοῦργημάτων.

³) Ἄγνωστον εἶναι ἂν οἱ δύο οὗτοι στίχοι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ποιητοῦ τοῦ στιχοῦργήματος ἢ ἂν προσετέθησαν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως. Πάντως ἡ μαρτυρία αὐτῶν ὡς πρὸς τὰς περιεχομένας πληροφορίας πάρα μὲναι ἢ αὐτὴ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις.

⁴) Ποίημα παραινετικὸν Μαρίνου Φαλιέρου (ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Ἀμβροσιανοῦ κώδικος V, 89 sup.), «Ἐπιθεώρησις», τομ. Γ' (1940), σ. 149-166.

ἔργων, τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ ξενίσῃ, ἀφοῦ, ὡς γνωστὸν, τὰ φαινόμενα τῆς ἀπομιμήσεως ἦτο τότε εὐρύτατα διαδεδομένον, πλεῖστα δ' ὅσαι περιγραφαὶ καὶ εἰκόνες ἀποτελοῦν κοινούς τόπους εἰς τὴν ἠθικο-διδασκτικὴν ποίησιν τῆς ἐποχῆς⁵.

Τὰ σφζόμενα χειρόγραφα τοῦ στιχουργήματος εἶναι δύο, τὸ τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Μιλάνου καὶ τὸ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως⁶. Μεταξὺ αὐτῶν, ἔκτος τῶν διαφορῶν τοῦ κειμένου, περὶ ὧν ἐγένετο ἤδη λόγος⁷, ὑπάρχουσι καὶ γλωσσικαὶ τινες παραλλαγαί, αἵτινες ὅμως δὲν εἶναι οὔτε σημαντικαὶ οὔτε σταθεραί. Αἱ κυριώτεραι δύναται νὰ συνοψισθῶσιν ὡς ἑξῆς: Ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης ἀπαντῶσι κατὰ κανόνα οἱ τύποι *διά, διατί, ἀπῆν, Θεός, χρέος, προᾶμα, γοργός, καὶ γοργοπεραματάρης, κάτω, ἀπάνω κλ.* ἐνῶ ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως ἀπαντῶσιν οἱ ἀντίστοιχοι τύποι *γιά, γιατί, ἀπῆ, Θιός, χριός, προᾶμα, γουρογός καὶ γουργοπεραματάρης, κάτου, ἀπάνου κλ.* Ἐπίσης ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης συνηθέστεραι εἶναι αἱ καταλήξεις *-ευω* καὶ *-εύσω*, ἐνῶ ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως συνηθέστεραι εἶναι αἱ καταλήξεις *-εύγω* καὶ *-έψω*⁸.

Ἄλλη χαρακτηριστικὴ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Νεαπόλεως ὁ ἀντιγραφεὺς προσθέτει ἐνίοτε τὸ τελικὸν *-ν* εἰς ρηματικούς τινες τύπους πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὁμοιοκαταληξίας μετὰ τῆς αἰτιατικῆς ὀνομάτων, ἐνῶ ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ χειρογράφου τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας προτιμᾷ, καὶ ὀρθῶς, νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ τελικὸν *-ν* τῆς αἰτιατικῆς. Οὕτω τὸ χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως γράφει:

*λοιπὸν ἐβάλλθη πρὸς ἐμὲ τὸν ποθητό μου φίλον,
μὲ τῆς γραφῆς τὸ πρόσωπον προθυμερῶς νὰ στείλων* (στ. 15-16)

*ἔστοντα νὰ ᾽ν προσωρινός καὶ μὲ πικρίαν τόσην
δύνεται ὁ κόσμος ὁ πτωχός ἐτοῦτο νὰ μᾶς δώσῃν* (στ. 91-92)

⁵) Περὶ τῆς ἠθικο-διδασκτικῆς ποιήσεως καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας πβ. S. Karaiskakis, Das Lehregedicht «Λόγοι διδασκτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν» von Marcos Derphanas, «Λαογραφικὸν Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας», ΙΑ', 1, Θεσσαλονίκη, 1934, σ. 1-66.

⁶) Περιγραφὴν τῶν κωδίκων πβ. ἀνωτέρω σ. 15 (σημ. 32) καὶ σ. 19 (σημ. 43).

⁷) Πβ. ἀνωτέρω σ. 31-32.

⁸) Ἄλλαι παραλλαγαὶ μεταξὺ τῶν δύο χειρογράφων σημειοῦνται ἐν τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι.

*βοήθησε, πάτερ μου αγαθέ, πριν φθάση τὰ συγκλήτην .
εἰς χρόνον ἀγανάκτησις καὶ χάσω τὴν εἰρήνην* (στ. 305-306)⁹⁾

Καίτοι τὸ χειρόγραφον τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης εἶναι ἑλλιπέστερον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον — καθότι, ὡς ἐλέχθη, ἐκ παραδρομῆς τοῦ γραφέως παρελείφθησαν 56 στίχοι κειμένου — ὅμως εἶναι τὸ πλέον ἐπιμελημένον καὶ διατηρεῖ ἀναμφιβόλως τὴν καλιέραν παράδοσιν. Διὰ τοῦτο ἡ παροῦσα ἔκδοσις γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τελευταίου τούτου, συμπληρουμένου, ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, διὰ τοῦ χειρογράφου τῆς Νεαπόλεως. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ ἀντιγραφεῖς ἀμφοτέρων τῶν χειρογράφων ἦσαν ἀμαθεῖς καὶ παρέφθειραν αἰσθητῶς τὸ πρωτότυπον τοῦ ποιήματος, ἐνίοτε μάλιστα μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε νὰ καθίσταται λίαν δυσχερὴς ἡ κατανόησις αὐτοῦ. Οἰαδήποτε ἐν τούτοις ἀπόπειρα ἀποκαταστάσεως τοῦ κειμένου ἢ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τοῦ στιχουργήματος ἐπὶ τῇ βάσει εἰκασιῶν ἢ προσωπικῶν ἐπεμβάσεων θὰ ἦτο ἀντεπιστημονικὴ καὶ ἐν πολλοῖς ἐπικίνδυνος, δεδομένου ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ τὴν γλωσσικὴν ἐνότητα. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπεφύγομεν διορθώσεις, εἰμὴ μόνον ὁσάκις αὗται ἦσαν ἀπολύτως ἀπαραίτητοι, ἐν δὲ τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι ἀναγράφομεν τὰς παραλλαγὰς τοῦ χειρογράφου τῆς Νεαπόλεως, αἵτινες διευκολύνουσιν εἰς τὴν σύγκρισιν τῶν δύο χειρογράφων.

Ἀμφότερα τὰ χειρόγραφα βρῖθουσιν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, ἡ δὲ στίξις ἔχει τελείως παραμεληθῆ. Ἐθεωρήσαμεν ὅμως ἕλωσ περὶ τὸν καὶ ἄσκοπον νὰ σημειώσωμεν τὰ σφάλματα ταῦτα ἐν τῷ ὑπομνήματι, καὶ μόνον ὁσάκις ὑπάρχει ἀμφιβολία εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἢ τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου διετηρήσαμεν τὸν ὀρθογραφικὸν τύπον τῶν χειρογράφων.

⁹⁾ Περὶ τοῦ μέτρου καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας πβ. τὰς γενικὰς παρατηρήσεις ἐν σ. 37-38, ὡς καὶ τὰς κατ' ἰδίαν σημειώσεις εἰς τὸ κείμενον τῆς «Ῥίμας παρηγορητικῆς».

Μὴ μὲ κατηγορήσετε γιὰ τὸ σᾶς τ' ὀρμηγεύω
ἀπὴν ἐμπῆκα ἔς τὸ χορὸν, χρειαῖ μῶναι νὰ χορεύω.

F 77

- Ἀγαπημένε μου ἀδελφέ, γλυκώτατό μου ταίρι,
εὐρίσκω, ἀπὴν σ' ἐπλήγωσε τῆς θλίψεως τὸ μαχαίρι
καὶ ἀπὴν τῆς τύχης ὁ τροχὸς ἤρρισε νὰ συγέρη
καὶ αὐτὰ τὰ σ' ἔδωκε, γοργόν, μὲ πλιὰ σπουδὴν νὰ παίρῃ,
5 μὲ πεθυμιά δυὸ πράγματα νὰ σοῦ χρωσιῆ ἢ φιλιὰ μου.
Τὸ ἄνα τὴν θλίψιν τ' ἀδελφοῦ νὰ συμποῆ ἢ καρδιά μου,
καὶ τὴν ζημιὰ, τὴν σ' ἔδωκεν ἢ τύχη, νὰ λυποῦμαι,
ἀπὴν τῆς γῆς τὰ βιοτικὰ ἐδόθη ν' ἀγαποῦμε
καὶ αὐτὸ τὸ χρέος πληρώνεται, καλὰ καὶ χωρισμένα
10 νὰ ἴν' τὰ κορμιά τῶν δυὸ ἀδελφῶν τὰ πολυαγαπημένα.
Μὰ τ' ἄλλο χρέος περιτιπλιὸν μὲ σφίγγει τῆς φιλιᾶς σου
νὰ θέλω νὰ παρηγορῶ, ποθῶντα τὴν ὑγείαν σου
κ' ἐτοῦτο ἔχει ὁ νοῦς μου πλιὰ ὄρεξι νὰ ξεδράμῃ,
ἀπὴν μὲ λόγον δὲν μπορεῖ ἴδιον ἐδῶ νὰ κάμῃ.
15 Λοιπὸν ἐβάλλθην πρὸς ἐσέν, τὸν ποθητό μου φίλον,
μὲ τῆς γραφῆς τὸ πρόσωπον προθυμερῶς νὰ στείλω
ἐκείνην τὴν παρηγοριά, τὴν ἔχει χρειαῖ νὰ πιάνῃ
ὀπῶχει νὰ κακοπαθῆ καὶ πεθυμᾶ νὰ γιάνῃ
ἀπὴν τοῦ νοῦ σου ἢ διαφορὰ δὲν ἔχω νὰ ἴν' λειωμένη
20 μέσα σ' ἐμᾶς κ' εἰς τ' ἄλλα ζᾶ, ὀπῶναι διαθεμένη.
Τ' ἀνθρώπου ὁ νοῦς καὶ ὄχι ἄλλου ζοῦ βασιτᾶ τὸ φυσικόν του
νὰ διαμετρᾶ τὰ πράγματα μὲ τὸν λογαριασμὸν του.
Καὶ μετ' αὐτὸ τὸ ριζικὸν ἔλαβεν ἢ ψυχὴ μας
νὰ δύνηται νὰ κυβερνᾶ μὲ τάξιν τὸ κορμὶ μας

F 78

Ὑπόμνημα :

A = Χειρόγραφον Ἀμβροσιανοῦ κώδικος (Y, 89 sup.)

N = Χειρόγραφον κώδικος Νεαπόλεως (III, B, 27)

Τὸ ἐν ἀρχῇ δίστιχον παραλείπεται ἐν τῷ N | ἐπίκα A.

1. ἠγαπημένε N | 2. ἀπὴ N | 3. σὲ γέρη A | 4. καὶ αὐτὰ A : αὐτὰ N ἔδωκεν
γοργόν N | 5. δυὸ πράγματα μὲ πεθυμιά N | 7. ζημιάν N ἔδωκε N τύχης A |
8. ἀπὴ N | 9. αὐτὸν A χριὸς N γνωρισμένα N | 10. νὰ ἴμιστα N φίλων τὰ
πολυαγαπημένα N | 11. τὰχο A χριὸς N ἔς τὴν φιλιάν σου N | 12. ποθῶντας τὴν
γείαν σου N | 13. ἐτοῦτον A πλιὸ μ' ὄρεξιν N | 14. ἀπὴ-ἐδᾶ N | 15. ἐβάλλθην πρὸς
ἐμὲ τὸ N φίλον N | 16. προθυμερὸν νὰ στείλων N | 17. κ' ἐκείνην N παρηγο-
ριά N | 19. ἀπὸ τὸν νοῦν σου εἰς διαφορὰν N νᾶ' λειωσμένη N | 20. διαθεσμένη |
21. φυσικὸ A N | 22. πράγματα N τὸ λογαριασμὸν N | 23. αὐτὸν A N τὸ χάρι-
σμα N | 24. νὰ διαμετρᾶ νὰ κυβερνᾶ A

- 25 και μετ' αὐτήν τὴν ξεδρομὴν τοῦν και μολογοῦσι
μέσα τως τὸ κορμὶ και ὁ νοῦς τὴν φύσιν, τὴν κρατοῦσι.
Και αὐτεῖν' ὅπ' ἀγαπᾶ δεξὰ κρατεῖ ν' ἀναβολεύη,
ἢ ἀριστερὰ πάντα ζητᾶ τὰ κάτω νὰ στρατεύη.
Μ' ἂν ἔν' κ' ἐβάλαν ὀρδινιὰ τὸ λοιπονὶς οἱ τρόποι,
30 δὲν πρόπει ὡσπερ τὰ κτήματα νὰ ζοῦσιν οἱ ἀνθρώποι.
" Ἀσκημον ἔναι και ἄπρεπο νὰ ζιγανεύωμέστα,
μετὰ τοῦ θελημάτου μας ἅμα γνωρίζουμέστα
διατ' εἴμεστα νὰ γνώθωμε και τὸ γιατί νὰ ὄρθοῦμε,
και μὲ τὰ τέλη τὲς ἀρχὲς και μέσες νὰ κρατοῦμε.
35 Δὲν ξεύρεις πὼς ἡ φύσι μας θνητὴν ἐπῆρε κρίσι,
και οὐκ ἔναι πλιὰ μπορούμενον για δῶ νὰ τὴν ἀφήσῃ;
και ὡστε πὸν ζιοῦμε μετὰ μᾶς τὸν θάνατον βασιοῦμε,
και τόσο ἀποθαίνομαὶ ὡς ὅσον πλιὰ νὰ ζιοῦμε;
Φίλε, τὴν κοσμικὴν ζωὴν, για ὄ γὼ καθὼς ξεικάζω,
40 σιγὸν-σιγὸν και ἀπόκρουφον θάνατον τήνε κράζω.
Λοιπὸν αὐτεῖνο τ' ἄχαρο και τ' ἀσφαλιτο ταξίδι,
δὲν πρόπει τόσα δυνατὴν ἄθλιτα νὰ μᾶς δίδῃ,
τόσον κακό, πρικότητα, πόνον και ὀαθυμία,
διατὶ δὲν ἔχουν γλυτωμόν, οὐδὲ καμμιά γιατρεία.
45 Και ἂν ἔν' και βλάφτωμε κ' ἐμᾶς κ' ἐκείνους δὲ φελουῦμε,
δὲν ἔν' μεγάλη μας λωλιὰ νὰ θὲ ν' ἀγανακτοῦμε;
Και τὸ λοιπὸν πρὸς τὸν γιατρον τῆς φρόνησῆς μας δροᾶμε,
και ὡς φρόνιμος τὰ πάθη σου συγκερασιὰ τὰ κάμῃ.
" Ὡ φίλε μου γλυκώτατε, δὲν γνώθεις πᾶσα μέρα
50 μὲ πόσες ἄλλαξες περνοῦν τὴν κοσμικὴν τὴν σφαῖρα;
Τίς δυνατός, τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος δὲν ἐντύθη
τούτην τὴν κοσμικὴν ζωὴν, και τίς δὲν τὴν ἐγδύθη,
ἔστοντας νὰ φορτώγεται τὲς λυπαριὲς τοῦ κριάτου,
φίλε μου, τὸ τρεμάμενον ἔνδυμα τοῦ θανάτου;

F 78v

25. και με τὴν ξεδρομὴν αὐτὴ μπορούν N | 26. τους N | 27. δεξιὰ N ἀναβολεύη N | 28. γ ι α ρ η σ τ ε ρ ᾶ A : ἀριστερὰ N κάτω N στρατεύη N | 29. λάβαν N καθολικὰ οἱ N | 30. κ ἡ ἡ μ α τ α N | 31. ἔν' N ζιγανεύωμέστα N | 32. και νὰ με-
ρίζουμέστα (ἐκ γνωρίζουμέστα) N | 33. γιατί εἴμεσθεν N γνώθωμεν και εἰς τὸ τί N | 34. και ἀρχὲς N | 35. ξέρεις N ἐπῆρεν N | 36. τί δὲν ἔν' πλιὸ μπορούμενο ἐδῶ N | 37. ὡ σ τ α N ζοῦμε N με αὐτὴν N | 38. ἀποθάνομε A εἰς ὡστε και N ζοῦμε N | 40. σιγανὸν N τότε N | 41. ἐκείνο N ἀφθαρτο N | 42. δυνατὰ N | 43. καημόν πρικότατον N | 44. γιατί δὲν ἔχει N γιατρεία καμμία N | 45. βλά-
βωμεν ἐμᾶς κ' ἐκεῖ δὲν ὠφελουῦμε N | 46. ἀγανακτοῦμε N | 47. τὴ σωφρονιά μας N | 49. γλυκώτατε N | 50. ὄς τὴν κοσμικὴν τὴ N | 51. και πλούσιος N | 52. ποιὸς N | 53. ἔστοντα N τίς λιπηριὲς N τοῦ κριάτου A | 54. τὸν τρεμάμενον N

- 55 Τῆς σάρκας εἶναι τὸ λοιπὸν ἴδιόν της ν' ἀποθαίνη,
καὶ νὰ στραφῆ ἔς τὰ ἴδια της, κ' ἐκεῖ νὰ περιμένῃ
καὶ ὡς κορνιαχτὸς νὰ γίνεται, ὅσοι πὺν νὰ ῥιθῆ ἢ κρῖσι
ν' ἀνασταθῆ· μὲ νέσ ζωῆ, ψυχὴ καὶ μ' ἄλλη φύσι.
Φίλε, τὸν πρῶτον θάν ν, καθεὶς ὁπῶχει γνῶσι,
60 δὲν τοῦ τυχαίνει νὰ ποῖνῃ μὲ θραθυμία τόση.
Γιοφύριν εἶν' καὶ ποταμὸς γοργοπεραματάρης,
καὶ σύνορον σιμώτερον, ἀλλέας λογιῆς καὶ χάρης
διαπὰς μὲ θάνατον καλὸν ὁπῶχει νὰ μισσέψη, F 79
κ' ἐκεῖ νὰ πά' πρὸς τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν ν' ἀπλικέψη.
65 Πρέπει λοιπὸν καὶ πᾶσα εἷς νὰ ῥυαίνῃ τὴν πικριὶ του,
γοργὸν κ' ἀφνίδιον γνώθοντα πῶς εἶν' τὸ πέρασμά του.
Μ' ἀπῆτις διάβωμεν αὐτὸ τῆς Τρίχας τὸ γιοφύρι,
διατὶ δὲν ἔχει πλιὰ καιρὸν καὶ τρόπο νὰ γιαγύρη,
τότες τυχαίνει πᾶσα εἷς μὲ δίκιο νὰ φοβᾶται,
70 ὅγτεν αὐτὸς μὲ τὴν ζωὴν ἐτούτη δὲν φελᾶται.
Ἄδελφι, γνῶθω τὰ πονεῖς καὶ πρὸς τὴν φέλεσί σου
κρίνω κ' ἐγίνηκες ἐχθρὸς καὶ χάρος ἔς τὸ κορμί σου
καὶ θαρρετὰ θαυμάζομαι πρὸς τὴν καλή σου γνῶσι,
νὰ παίρνης δίχως διάφορο κατηγορία τόση.
75 Ὅτα βουλή μου γύρεψε, καὶ ἃ θέλης ν' ἀγαπιέσαι,
καὶ ἦν εἶν' καὶ πεθυμᾶς νὰ ζῆς, γιὰτὶ νὰ καταλύσαι;
Ζητιᾶς νὰ ζῆς, καὶ τὸ ζητᾶ; πάοχεις νὰ θανατώνης,
καὶ ποιὸν γυρεύγεις ἄμ' ἐσὲ νὰ θέλης νὰ κομπώνης;
Ὡ φίλε μου γλυκώτατε, πῶς εἶν' καλὸ νὰ ζοῦμε
80 κατὰ τὴν ἴδιαν ὀρδινιὰ τὴν ἄγιαν, τὴ χρωστοῦμε
τοῦτο νὰ κλαῖς καὶ νὰ ποῖνῃς καὶ νὰ πικρολογᾶσαι,
ν' ἀγάλλεσαι, νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ παρηγορᾶσαι,
νὰ ῥογίζεσαι, καὶ ν' ἀγαπᾶς, νὰ δίδης καὶ νὰ παίρνης,
καὶ νὰ ῥτυχῆς καὶ ν' ἀστοχῆς, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ γέρονης.

55. λοιπὸ ἴδιο N | 56. ἔς τὸ φυσικὸ N | 57. κορνιαχτὸς N νά ρη A | 58. ν' ἀ-
ναστηθῆ N· ζωῆ, στολή N | 60. θραθυμίαν N | 61. γοργοπεραματάρης N | 62. γορ-
γότερον καὶ ἄλλη N | 63. μισσέψη N | 64. νὰ τὰ A· πάγη πρὸς Θεὸν N ν' ἀπλι-
κέψη N | 65. ὁ πᾶσα N πικριάν N | 66. γοργὸν N πέραμαν N | 67. καὶ ἀπῆ-
τις N | 68. γιὰτὶ N καὶ στρατὰ νὰ διαγύρη N | 69. τότες A : λοιπὸν N ὁ πᾶσα
N δίκαιο N | 70. ὅταν ἐσεῖς N ἐτούτην N | 71. θέλησι N | 72. κρίνου καὶ γένου
καὶ γιαιρός N τῆς ζωῆς σου-κομίσου A 73. θαμάζομαι N | 74. τὴν τόση N |
75. ὦτα μου λή μου A ἄν N νὰ ἀγαπιέσει A | 76. καὶ ἄν εἶν' A : ἄν εἶν' N
| 77. καὶ τ' ἀγαπᾶς N θανατώσης N | 78. σὰν ἐσὲ N κομπώσης N | 79. ὀϊμένα,
φίλε μου καλέ, N | 80. ἄγιαν ὀρδινιὰ αὐτὴν ὁποῦ κρατοῦμε N | 82. νὰ χαίρεσαι,
ν' ἀγάλλεσαι καὶ νὰ μοιρολογᾶσαι N | 84. πτωχῆς καὶ ν' ἀστοχῆς N

- 85 Ὅλα τως τοῦτα, φίλε μου, βαστοῦσι τοὺς καιροὺς τους. F 79^v
καὶ ὄλα μὲ μέτρος γνωστικὸν κρατοῦσιν τοὺς βασμούς τους·
ὄλα τῆς γνώσης τὸ σκολεῖο καθάρια τ' ἀρμηνεύει,
καὶ ὀπῶχει ἀσθένειαν καὶ πονεῖ, λοιπὸν ἄς τὴν γιαιτρούη.
Ὡ φίλε μου, καθὼς θωρεῖς, καὶ ποιά παρηγορία,
90 καὶ ποιά θεραπείαν ἄδολη, χαρὰν κ' ἐλευθερία,
ἔστοντας νὰ ἴν' προσωρινὸς καὶ μὲ πικρίαν τόση,
δύνεται ὁ κόσμος ὁ πτωχὸς ἐτοῦτος νὰ μᾶς δώση;
Δὲν γνώθεις πῶς δὲν ἔχομε προᾶμαν ἐδῶ κανένα
δικό μας, οὐδὲ θαρρετὸ τινάν, ἀμ' ὄλα ξένα;
95 Ἐένοι κ' ἐμεῖς πῶς εἴμεσταν δὲν ξεύρεις καὶ διαβάτες
καὶ παραδέρομεν ἐδῶ ἴς τῆς ξενιτειᾶς τίς σιράτες;
Καὶ ἂν ἔν' κ' ἐδόθη μετ' αὐτὰ ὄλοι νὰ πολεμοῦμε
ἐδῶ ἴς τὴν κοσμικὴν ζωὴν γιὰ ν' ἀναβαστακτοῦμε,
πρέπει μὲ τ' ἄρματα τοῦ νοῦ ὄλοι νὰ πολεμοῦμε,
100 ὄλοι καλὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ ἄλλοῦ μηδὲν θαρροῦμε.
Λεβὲ σ' ἐμᾶς τοὺς δίγνωμους καὶ τί ἔναι τὰ ποθοῦμε,
ὡσὰν νὰ μὴν ἐγνώθαμεν ἐκεῖνα τὰ χρωστοῦμε;
Ὅμματια μᾶς ἐχάρισε ὁ Θεὸς νὰ συντηροῦμε
ὄλα τὰ κάλλη τοῦ οὐρανοῦ, τὰ κάλλια νὰ ζητοῦμε.
105 Καὶ αὐτὰ τὰ δὲ μποροῦν καμμιὰ νὰ δώσουσιν εἰρήνη
θέλομεν καὶ ξετρέχομεν μὲ τόση σπουδοσύνη
καὶ ὄποια μᾶς θεραπεύουσι νὰ τὰ παραθεσοῦμε,
καὶ εἰς τὰ δειλά, τὰ κοσμικὰ ὄλοι μας νὰ ποθοῦμε.
Δὲν βλέπεις, φίλε, τὸν καιρὸν τὸ πῶς οὐδὲν ἀφίνει
110 στέρεόν τι νὰ στέκεται, μὰ ἴδῶ κ' ἐκεῖ τὸ κλίνει,
κ' οἱ χρόνοι πῶς μᾶς φεύγουσιν καὶ πῶς κυλοῦν καὶ πάσι,
καὶ πᾶσα μέρα δὲ θωρεῖς τὸν κόσμον πῶς ἀλλάσσει;
Κατάλαβε τὰ φυσικὰ καὶ τὰ σαλέματά του
νὰ ἴδῃς τὲς σποῦδες τοῦ καιροῦ, ἐδῶ ἴς τὸν κόσμο κάτω

85. καὶ ὄλα τοῦτα N τοῦ καιροῦ τους N | 86. καὶ ὄλα A : ὄλα N μέτρον N βαστοῦσι A τοῦ βαστοῦ τους N | 87. ἀρμηνεύει N | 88. ἀσθένεια N γιαιτρούη N | 89. παρηγορίαν N | 90. π ί α θ α ρ α π ι ο ν A . θεραπείαν ἄδολην N ἐλευθερίαν N | 91. ἔστοντα N προσωρινὸν N τόσην N | 92. ἐτοῦτο N δώσην N | 94. ἀμ' εἶναι ὄλα N | 95. γνώθεις N | 98. γ ι α ν α ν α β σ τ α κ τ ο ῦ μ ε A ὡς διὰ νὰ βαστακτοῦμε N | 99-102. μ α λ έ ω ς καλὸν ἐδῶ καὶ ἄλλοῦ τινὰ μηδὲ θαρροῦμε—λιβὲ σ' ἐμᾶς τοὺς δίγνωστους καὶ τί ἔναι τὰ ποθοῦμε A | 104. τῆς παραδείσου τὴν ὁδὸν ὄλοι μας νὰ κρατοῦμε N | 105. δὲν N εἰρήνην N | 106. θέλομε καὶ ξετρέχομε N τόσην σπουδοσύνην N | 107. καὶ ὀπῶχει νὰ μᾶς θαραπῆ A | 108. σὰ νὰ μηδὲν ἐγνώθαμεν ἐκεῖνα τὰ χρωστοῦμε A | 107-128. Τοὺς στίχους τούτους παραλείπει τὸ A | 110. τὸν N | 114. δ ι α π α σ ε μ α σ α π ο λ α N

- 115 τὸ πῶς τ' ἀνακαιώνουσιν καὶ πῶς τὰ γέρονον ὄλα
καὶ πῶς τὰ μεταλλάσσουσιν διὰ πᾶσά μας ἀπώλεια.
ὦ κόσμε, κόσμε δολερό, προσερινὲ καὶ κλέφτη,
τίς ἄνθρωπος σ' ἀκλούθησε καὶ δὲν ἐζιγανεύτη ;
Ὅλους γελᾷς καὶ παίζεις τοὺς μὲ τὰ σαλέματά σου,
120 καὶ ὁπῶχει γινῶσι ἅς βλέπεται τὸ πῶς νὰ ζῆ μετὰ σου,
ὅτι γιὰ μέγα καὶ πολὺ θάμασμα ἔστοντά σου
ὅταν τινὰς γλητιώνεται ἄχ τὰ μπερδέματά σου.
Ἔχεις τὸν κόσμον τὸ λοιπὸν καθάρια νὰ ξεικάζης,
καὶ μετ' αὐτὰ τὰ πάθη σου μὲ γινῶσι νὰ ῥοδιιάζης.
125 Ἐλα καὶ ἅς εἶσαι μὲ Θεὸν καὶ αὐτιούρους νὰ λυπᾶσαι
ἴτις καὶ ἴδιο φθαίσιμον κ' εἰς καταδίκην νὰ ᾽σαι.
ὦ παινεμέγε μ' ἀδελφέ, διῶξε ἀπὸ σέν' τὴν θλίψι,
γιατὶ ἔχει ᾽ς σιράταν πᾶσα εἰς καθάρια νὰ μὴ λείψῃ
θωροῦ ἢ ζωῆ κ' εἰς ὕστερο κατὰ τὴν ὀρδινίαν
130 τὴν ἅγιαν τὴν ἐλάβασιν μὲ καθαρὰν καρδίαν.
Πόσοι ἐγλυκοκοιμήθησαν δίχως ψυχῆς ζημία;
κ' ἐτοῦτο ἔναι τὸ καλὸ καὶ ἡ κληρονομία,
τὴν πεθυμοῦν καὶ ἀναζητοῦν οἱ γινῶσες τῶν ἀνθρώπων,
γιὰ νὰ βγοῦσι, νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τῆς γῆς τὸν κόπον.
135 Τὰ τέκνα σου κ' ἡ μήτηρ τως, τὰ ἔχεις γιὰ συνοδείά σου,
ἂν ἔν' καὶ χωριστήκασιν ἀπὸ τὴν συντροφιά σου,
καὶ ἂν ἔν' καὶ ἀπὸ τὴν ὄρεξιν ἐλείψαν τῆς ψυχῆς σου,
εὐροῆκαν κάλλια συντροφιά παρὰ τὴν ἐδική σου.
Ποιά πλούτη καὶ ποιὲς τιμές, ποία χαρὰ κ' εἰρήνη
140 τῶν εἶχες δώσει νὰ σασιοῦν μὲ τὴν ζωὴν ἐκεῖνοι ;
Χρησιν καμμιὰ δὲν ἔχουσιν μὲ δίχως τὰ φθαρομένα,
μὲ τὰ φθαροτὰ καὶ στερεά, μὲ τὰ κινδυνεμένα
καὶ τ' ἄχαρα τὰ κοσμικά, μὲ τίς ἀγαλλοσύνες
τῆς παραδείσου οἱ ἡδονές, οἱ θεϊκὲς ἀκτῖνες.
145 Ἡ φραμελιά σου τὴν νεκρὴν σάρκα ἐξεφορτώθη,
καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴν σκλαβιά ἐβγῆκεν κ' ἐγλυτώθη.
Τῆς σάρκα καὶ τοῦ πονηροῦ ἐγλύτωσεν τὰ πλάνη,
καὶ οὐκ ἔχει πλέον νὰ φοβηθῆ κανεὶς των νὰ πεθάνη.
Κ' ἐμεῖς ὁποπομείναμε πλιὰ σιδουλώνομέστα,

F 80

127. μπαινεμέγε N | 133. τὸ πεθυμοῦν N | 135. τοὺς, τοὺς ἔχεις συνοδείά σου N | 139.
γιὰ πλούτη καὶ γιὰ ποιὰ τιμὴ καὶ ποιὰ N | 140. τίς νὰ ᾽χε N σιαστοῦν N | 141.
δὲν ἔχουσιν κοίσιν καμμιὰ N τὰ φαρμαγὰ A | 142. μετάφαρτα A | 143. μὲ τ' ἄ-
χαρα N τίς N | 144. θεϊκὲς ἐκεῖνες N | 145. τὸν νεκρὸν σαρκὶν N | 146. καὶ ἀπὸ A :
ἀπὸ N τὴν γιαιτρεϊάν πλιὰ N τινὰς ὁποῦ ἀποθάνη N | 149. ὁποῦ ἀπομένομε πλιὰ

- 150 και ὅσο ζοῦμεν πλιὰ καιρὸν πλέα κομπώνουμέστα.
 Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ θάνατος τότε φελεῖ καὶ χορῆζει,
 ὄντεν ὁ κάλλιος τως καιρὸς μᾶς τὸν ἀποχωρίζη.
 Λοιπὸν, ἀδελφι, σὰν πονῆς, ὡς δείχνει, τὸ καλό τως F 80v
 δὲν ἔν' σημάδι τῶν φιλιῶν, οὐδὲ τῶν ἐδικῶ τως.
- 155 Ἡ θλίψι φέρνει λύπησιν καὶ ὁ πόνος ἀχαρία,
 μὰ ὅς τὴν χαρὰν δὲν ἔν' λωλιὰ νὰ ἔχη κανεῖς πικρία;
 Τὰ κλάηματα κ' ἢ συντριβὴ κ' οἱ πόνοι κ' οἱ πικρίες
 πρέπουσι ὅς τ' ἁμαρτήματα ὡσπερ γλυκειὲς γιατρεῖες,
 ἴτις καὶ αὐτεῖνα δίδουσι λοιπὸν χαρὰν καὶ κόπον
- 160 ὡσπερ τὸ πῦρ, ὅπου φελεῖ καὶ βλάπτει κατὰ τόπον.
 ὦ φίλε μου γλυκώτατε, τὰ πράματα τοῦ κόσμου,
 ὡς ὅσον πλέα τὰ μελετῶ, ξενίζομαι ἀτός μου
 καὶ πότε κλαίγω καὶ πονῶ, μανίζω καὶ ῥηνεύω,
 καὶ μ' ὅ,τι τρόπον ἤμπορῶ, πάσχω νὰ τὰ γιατρεύω.
- 165 Καὶ πᾶσα εἰς ὅπ' ἀγαπᾶ νὰ γιάνη τὴν ζωὴν του,
 ἄς διώχνη τὰ πικραίνεται ἀπὸ τὴν θύμησιν του,
 καὶ τὰ πονεῖ μὲ ζάχαριν καὶ τὲς πικρίες μὲ μέλι,
 καὶ τὴν πικριάν του μὲ χαρὰν συγκεραστήν ἄς θέλῃ.
 Ὅχι νὰ πέφτη, ὡσπερ τυφλός, ὥρες ἐδῶ κ' ἐκεῖνες,
 καὶ νὰ γελᾶται μὲ γυαλι κομμάτιν ὡσὰν σπίθες.
- 170 ὦ φίλε, πρὶν φαρμακωθῆς μὲ τῆς πικριᾶς τὴ ζάλη,
 μὴ χάσης τούτην τὴν ζωὴ καὶ στερευτῆς τὴν ἄλλη
 πάψε γοργὸ τὴ θλίψι σου καὶ σβῆσε τὴν ἰστιά σου,
 γιὰ πράματα καὶ γιὰ δικοὺς σκοτώνεις τὴν ὑγεία σου.
- 175 Γυνὴ καὶ τέκνα σῶδωκεν ὁ Θεὸς γιὰ χάριτά του, F 81
 καὶ ὄντα τοῦ φάνη, τὰ ὄντα εἰς τὴν κληρονομιά του.
 Καὶ πράγματα σὸχάρισε, ὥστε πὺν νὰ τ' ἀρέση,
 κ' ἐφάνη του κ' ἐπῆρέ τα, μὲ δίχως νὰ σοῦ φθαίση.

νὰ δουλώνομέστα N | 150. ὅτι ὅσο ζοῦμε πλιὸν καιρὸ πλιὸ μεῖς κομπώνουμέστα N | 151.
 τότες N | 152. καὶ ὄντεν ὁ καλὸς καιρὸς ἄς τὸν ἀποχωρίζη N | 153. σὰν μ π ο -
 ν ῆ A ἄν πονῆς σὰν N του N | 154. ἔ' N ἐδικῶν του N | 156. δὲν ἔ' N νὰ
 ἔχης τινὰς N | 158. πρέπουσιν N ὡσὰν γλυκὲς N | 159. ἔτσι καὶ αὐτάνα δίδου-
 σιν πότε N | 160. καὶ ὡσπερ τὸ πῦρ πὺν N | 161. πράγματα N | 162. καὶ ὅσον
 πλιὸ N ξενίζω A | 163. καὶ πότε A : πότε N κλαίγω N καὶ εἰρηνεύω N |
 164. ὅ π ο ρ ῶ A | 165 - 166. Τοὺς στίχους τούτους παραλείπει τὸ N | 165. τὴ
 ζωὴ A | 167. πονεῖς μὲ ζάχαρι N | 168. καὶ τὴν χαρὰν N συγκεραστή N | 169
 δεκίθε N | 170. κομμάτι σὰν τίς N | 171. τὴν ζάλην N | 172. τὴν ζωὴν σ τ η ρ ε υ -
 τ ῖς A ἄλλην N | 173. λοιπὸν τὴν θλίψιν N | 174. πράγματα N ὑγείαν N |
 175. Θεὸς N χάριταν N | 176. κληρονομιάν N | 177. πράγματα σοῦ χάρισε N ἀ-
 ρέσης N | 178. τοῦ φθαίσης N

- Καὶ ἂν ἔχῃς καὶ καλὸν τινα ἀκόμ' ἀπομονάρι,
 180 καὶ αὐτὸ ὄντε τοῦ φαίνεται, πάλι τὸ θέλει πάρει.
 Ὅλους γυμνοὺς μᾶς ἔκαμεν, καθολικὰ ἔπο χάμαι,
 τέτοιων ἀρχὴν καὶ ὅλοι γυμνοὶ πάλι ἔς τὴ γῆ νὰ πάμε.
 Ὅλα ἔναι πάντα καὶ παντοῦ τὰ πράματα δικά του,
 μόνον ὁ τρόπος ὁ κακὸς δὲν συμφωνεῖ μετὰ του.
 185 Ὡ πόσην ἀνεγνωρισὰ καὶ λίγη χρῆσιν ἔχουν,
 ὁποῦ διακρίνουν καὶ λαλοῦν αὐτὰ τὰ δὲν κατέχουν.
 Ἀδελφι μου, καθὼς νοῶς, οὐκ ἔχει νὰ λαθάνῃ
 καὶ ἂν ἔν' καὶ κρίσι δίχως τοὺς προᾶμα τινὰ δὲν πιάνῃ.
 Καὶ ἂν ἔναι δίκιος καὶ ἀγαθός, δίχως ἀριφροσύνη,
 190 καὶ ἂν ἀγαπᾷ καὶ συμπαθῇ καὶ νὰ ἔχη ἐλεημοσύνη,
 καὶ νὰ ἔχη πᾶσα ἔπιβουλον καὶ ἄδικον ἔς τὴν ὄργη του,
 καὶ ποίαν ἄλλην κρίσιν θὲς παρὰ τὴν ἐδική του;
 Σώπά καὶ ἄς εἶσαι φρόνιμος καὶ συνταπεινωμένος
 καὶ ἄφες τὸν κόσμον νὰ περνᾷ σὰν ἔναι μαθημένος.
 195 Ἀδελφι, ἔς τὲς ἡμέρες μου, λίγες καλὰ καὶ νὰ ἔνι,
 ἤκουσα κ' εἶδα πράματα τὰ δὲν καταλαμβάνει
 καταλεπιά, γιὰ νὰ ἔν' κρυφά, ἢ γνῶσι τῶν ἀνθρώπων, F 81V
 καὶ αὐτὸ οὐκ ἔν' παράξενο ἔς τὸν κοσμικὸν τὸν τόπον.
 Εἶδα πτωχὸν κ' ἐπλούτηνε καὶ πλούσιον νὰ φτωχάνῃ,
 200 εἶδα γερόν καὶ ῥώστησεν, κ' εἶδ' ἀστενῆ νὰ γιάνῃ,
 σκλάβον ἀφέντη, καὶ ἄρχοντα πολλὰς φορὰς τὸν δοῦλον,
 καὶ τὸν ἀφέντην μὲ θρασιάν, ζωσμένος μ' ἕνα βροῦλον
 ἀφέντες καὶ μικράνασι, κ' ἐπέσαν βασιλιάδες,
 εἶδα μικροὺς καὶ ἀνέβησαν, κ' ἐγένησαν ὀηγάδες.
 205 Χῶρες μεγάλες καὶ ὄμορφες καὶ κάστη χαλασμένα,
 ὄρη καὶ κάμπους καὶ βουνὰ καὶ δάση ἀναστημένα
 ξένους ἀπὸ τὰ σπίτια τοὺς καὶ ἀπὸ τὰ γονικά τοὺς,
 καὶ ἀλλότριοι καὶ κακοθελεῖς νὰ ἔχουν τὰ πράματά τοὺς.
 Ἐναν μὲ φήμην σήμερον, μὲ ἀτιμιά μεγάλη,

179. τινὰν καλὸ ἀκόμη N | 180. αὐτὸν A : αὐτὸν ὥστε N | 181. ἔκαμε N γιὰ
 νὰ ἔναι A πο χι ἄ μ ε N | 182. εἰς τέτοια ἀρχὴ καὶ ὀλόγδυμοι N | 184. μόνο
 N δὲν N | 185. ἀνεγνωρισὰν N | 186. διακρίνουν N | 187. ἀδελφι μου A : ἀδέλ-
 φι N. ἔχεις N λαθάνῃ N | 188. κρίσιν N τῶν προᾶμα N | 189. καὶ ἂν ἔν καὶ
 δίκαιο καὶ ἀγαθὸ N ἀριφροσύνη N | 191. ἔχῃς πᾶσαν N ὄργην N | 192. καὶ
 ποίαν A : ποίαν N θὲς καλὴ N ἐδικήν N | 194. ἄφῃσ' N | 195. ἔς τὲς A : τὲς
 N | 196. ποῖσαν κ' εἶδα πράγματα πού N δὲ A | 197. διὰ νὰ ἔν' κρυφὰ οἱ γνῶ-
 σεις N | 198. αὐτὸν δὲν N | τρόπον N | 199. πλούσιον N πτωχάνῃ N | 200. ἀρρώ-
 στησεν N | 201-202. Τοὺς στίχους τούτους παραλείπει τὸ N | 203. μικράνασιν N |
 205. κ' ὄμορφες N | 206. κάμπη N ἀναστημένα N | 209. φήμην N καὶ ἀτιμιά N

- 210 σήμερον ἕνα φρόνιμον καὶ δίχως νοῦν εἰς ἄλλη,
καὶ μὲ τὰ μέλη του σωστὸν ἕναν, κ' εἰς λίγην ὥραν
λειψόν, μὲ τρόπους ποίκελους καὶ δίχως τὴν ἐγνώσαν.
Ἐναν ὡς ἅγιον σήμερον καὶ αὔριο κατακοιμένον,
ἁμαρτωλὸν κ' εἰς ὥρα μιὰ εἰς τὸ καλὸ δοσμένον,
- 215 ἕναν νὰ στέκη μετ' ἐσὲν νὰ γλυκοσυντυχαίγη,
κ' εἰς λίγην α νὰ σοῦ ποῦν κείτται καὶ ἀποθαίνει.
Καὶ ὥρες τοὺς ἴδιους ἐδικοὺς τὰ γνώθης ὀγιά ἔχθρους σου,
καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους φίλους σου νὰ κάμης καρδιακοὺς σου
καὶ ὥρες τὸν φίλον ἰβουλον, βοηθὸν τὸν ὀργιστό σου,
- 220 καὶ ἄνθρωπον ἀνιπόλπιστον νὰ ἔχης ὀγιά σωπτό σου.
Καὶ ἄλλοι πολλοὶ κ' ἐγδύθησαν γιὰ μιὰ φορὰ ἀντάμα F 82
τὴν ἀφεντιὰ καὶ τὴν ζωὴ, τὰ τέκνα καὶ τὸ προῶμα.
Γι' ἀναθυμήσου καὶ τὸν νοῦν φέρε νὰ καταλάβης
τοῦ ῥὲ Προιάμου τὴν χάλασιν μαζὶ μὲ τῆς Ἐκάβης.
- 225 Καὶ ἄλλες πολλὲς μετέλλαξες ἔς τὴν κοσμικὴν τὴν σφαῖρα,
τὲς φέρουν τὰ συμβαινικὰ κ' ἢ τύχη ἔς πᾶσα μέρα.
Καὶ ἂν ἔν' καὶ βλέπουμε λοιπὸν τὴν κοσμικὴν τὴν πλάσι
τὴν κάθεν ὥραν καθενὸς τὸ ῥιζικὸ ν' ἀλλάσση,
καὶ μετ' αὐτὸ τὸ μπερδεμα ἀνακατιώνομέστα,
- 230 τί κάμνει χρειά πολλὴ χαρὰ καὶ τί νὰ θλίβωμέστα;
ὦ κόσμε λιγοχάριτε, καὶ τίς νὰ συντηρήση
τὲς προῶξές σου τὲς ἄχαρες καὶ τὴ σφαλτὴ σου φύσι,
γυρεύοντα νὰ φτειάνεται κατὰ τοῦ νοῦ τὴν κρίσι,
τίς νὰ μηδὲ σὲ συχαθῆ καὶ νὰ μηδὲ σ' ἀφήση;
- 235 Δὲν ἔχει ὁ κόσμος πούπειτες ἀναπαμένη σιάσι,
ὄλα μὲ πόνους καὶ πικριὲς πάντα κυλιῶν καὶ πᾶσι.
Μόνον ἐβὲ καὶ δῖμέν' ἀκούγω καὶ φωνάζουν
πολλοὶ καὶ ἀπ' ἀγανάκτησιν τὸν θάνατον νὰ κράζουν.

210. ἕναν N καὶ ἄλλος ἔς τὸ νοῦ νὰ σφάλλη N | 211. σωστὰ N ὥρα N | 212. λει-
ψόν N τὰ A ἀνεγνώρα N | 213. αὔριον N | 214. ἁμαρτωλὸν εἰς N | 215. κ' ἕνας
N μετὰ σὲ N | 216. ὥραν N | 217. καὶ ὥρες A : ὥρες N δικοὺς N γιὰ ἐχθροὺς
N | 218. ὀργιστόν N | 220. ἀνιπόληπτον N ὡς διὰ πιστόν σου N | 221. πὺν γδύ-
θησαν N | 222. τὴ ζωὴν N | 223. γι' ἀναθυμήσου A : ἀναθυμήσου N νοῦ N κα-
ταλάβη N | 224. τοῦ Μενελάου N τὴν Ἐκάβη N | 226. τί φέρουν τὰ συμβαινικὰ
κ' οἱ τύχες N | 227. βλέπουμε καλὰ N | 228. πᾶσαν ὥραν N τὴν ἢ ζωὴ N | 229.
αὐτόν AN πέρδεμα A ἀνακατιώνομέστα N | 230. πολλὴν χαρὰν N θλίβωμέστα N
| 231. λιγοχάριτε A σὲ τηρήση A : σὲ κερδίση N | 232. τίς N | 233. γυρεύοντα νὰ
φτειάνονται N τὴν φύσι N | 234 καὶ νὰ μηδὲ N οὐδὲ νὰ μὴ N | 235. πούπειτε
N | 236. κυλιῶν N | 237. μόνον ἐβὲ καὶ δῖμὲ N νὰ φωνάζουν N | 238. πολλῶν
A ἀπὸ ἀγανάκτησιν N κράζουν N

- Καὶ ἄλλο βοτάνι δὲν θωροῶ πρὸς τὰ καμώματά του,
 240 παρὰ νὰ παίρῃ τὰ καλὰ εἶς καὶ τὰ κακά του
 εἰς λίγον ψῆφος πᾶσα εἷς ὥστε νὰ ζῆ μετὰ του,
 ἀλλέως πληθύνομεν κακοὶ τὰ τόσα σφάλματά του.
 Καὶ ἃ δὲ σὲ σώνῃ, ᾧ τὰ πονεῖς, ἐτοῦτο τὸ βοτάνι, F 82^v
 ἔπαρ' κ' ἐτοῦτο τὸ ποτὸν καὶ ἃ λάχῃ νὰ σὲ γιάνῃ
 245 ὅτι νὰ συλλογίζεσαι καὶ νὰ ᾗχῃς πάντα ὀμπρὸς σου
 τὸ πῶς ἀπὸ δετίποτες σ' ἔκαμεν ὁ Θεός σου.
 Καὶ ὄχι δεντρον, οὐδὲ κλαδί, κτήμαν, οὐδὲ λιθάρι,
 ἀλλ' ἄνθρωπον καὶ μ' ἐξουσιὰ πολλὴν καὶ μ' ἄλλην χάρι.
 Καὶ τόσον πλέα τοῦ χρωστεῖς τὸν Θεὸν νὰ ᾗχαριστήσης
 250 γερόν νὰ σ' ἔχῃ καὶ σωστόν, ὄχι λειψὸν ἢ φύσις.
 Καὶ θὲς ἰδεῖ τὸ τί ἔδωκες καὶ τί ᾗναι αὐτὸ τὸ πῆρες.
 καὶ ὅπου χρωσιτῆ μηδὲν κρατῆ ποσῶς τὲς ξένες μοῖρες.
 Μὰ ᾗπέ μου ἀπῆτις τοῦ χρωσιτῆς πῶς τότε θὲς πλερώσεις,
 ὅτι δὲν ἔχεις ἴδιο σου προᾗμα γιὰ νὰ τοῦ δώσης ;
 255 Τὰ πράματα καὶ τὴν καρδιὰ καὶ αὐτείνῃν τὴν ψυχὴ σου
 καὶ τὰ ᾗχεις, ὅλα σῶδωκεν ὀγιά τῆ φύλαξί σου.
 Δὲν ἔν' μεγάλον καὶ πολὺ χάρισμα καὶ γιὰ σένα
 τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰ στοιχειὰ νὰ τὰ ᾗχῃ καμωμένα ;
 καὶ χρόνους μὲ τοὺς μῆνές τως καὶ ᾗμέρες κ' ἐβδομάδες,
 260 ἴτις καὶ μὲ τὲς ζέστες τως ὡσάν καὶ μὲ τὲς κρουάδες ;
 ὅλα νὰ σοῦ δουλεύουσι καὶ νὰ ᾗν' ᾗς τῆ θέλησί σου,
 νερά καὶ χόρτα καὶ δεντρά ὀγι' ἀποκράτησί σου ;
 ὡς καὶ τὰ ζὰ τῆς θάλασσας, τῆς γῆς καὶ τῶν ἀέρω
 καὶ ἀκόμη τοῦτα, μέσα των, ἔχω νὰ σ' ἀναφέρω.
 265 Ἴδον μὲ τὴν διαφώτισιν τοῦ νοῦ νὰ καταπιάνῃς F 83
 νὰ βροίσκῃς μαστοριὲς πολλὰς καὶ τέχνες νὰ μαθάνῃς,

239-242. Ἐν τῷ N ἡ σειρά τῶν στίχων τούτων ἔχει ὡς ἐξῆς: καὶ ἄλλο βοτάνι δὲν θωροῦν πρὸς τὰ καμώματά του—κ' εἰς λίγον ψῆφον πᾶσα ἐν ὥστε νὰ ζῆ μετὰ του—κάλλιος πληθύνονται πολὺ κατὰ τὰ σφάλματά του—παρὰ νὰ παίρῃς τὰ καλὰ εἶς καὶ τὰ κακά του | 241. πα εἰς A | 243. νὰ πονής μ' ἐτοῦτο N | 244. ἔπαρε κ' ἐτοῦτον N ποῖο N | 245. εἶς νὰ συλλογιάζεσαι N | 246. ἀπὸ δὲ τίβοτα σ' ἔπλασεν N | 247. καὶ ὄχι A : ὄχι N κτίσμαν N | 248. ἐξουσιάν καὶ μὲ μεγάλη N | 249. καὶ τόσο πλιὰ χρωσιτεῖς εἰς Θεόν νὰ τὸν εὐχαριστήσης N | 250. ᾗς τῆ φύσις N | 251. ἔδωκεν N ἔν' N | 252. ᾗς τις N | 253. γιὰ πὲς μου N πλερώσει A πληρώσεις N | 254. ᾗτι N πιτήδειό σου προᾗμα νὰ τοῦ τὸ N | 255. τὰ πράματα καὶ τῆ ζωή, καρδιὰ καὶ τὴν N | 256. ὀγιά φύλαξι A ὁ Θεὸς γιὰ φύλαξι N | 257. ἔναι μέγα N | 259. καὶ ὁ χρόνος N του καὶ μὲ τὲς ἐβδομάδες N | 260. του εἶς N | 261. δουλεύουσιν N ᾗς τὸ θέλημά N | 262. ὡς γι' ἀποκράτημά N | 263. ἀέρων A N | 264. καὶ ἀκόμη A : ἀκόμη N μέσα μου N | 265. τῆ N | 266. νὰ βροῖς πολλὰς

- καὶ νὰ μπορῆς νὰ μελετᾷς τὲς ὁρδινιὲς τῆς φύσης,
 ὄντε τὸν Θεὸν ἀποκοιτᾷς νὰ θέλῃς νὰ γνωρίσης.
 Καὶ ἀπάνω σ' ὅλα σκόπησε ὀγιά παρηγοριά σου
 270 κ' ἔπαρε πῶς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς τὴν συντροφιά σου,
 κ' ἐφόρεσε τὴν σάρκα σου κ' ἐγένηκε ἀδελφός σου,
 καὶ ἀγάπησεν καὶ παρὰ σέν' πλιότερα τὸ καλό σου,
 κ' ἔφτειασε μὲ τίς χάρες του τὰ τόσα σφάλματά σου,
 ἔτις καὶ μὲ τὰ πάθη του ἔβγαλε τὰ δικά σου.
 275 Καὶ τὸ λοιπὸν εἰντὰ ἄχομε καὶ ἀναγνωρίζονμέστα,
 καὶ γιὰ τὸ τί νὰ κλαίγωμε καὶ νὰ κακῶνομέστα
 ἔς τὰ τόσα τὰ μᾶς ἔδωκεν γιὰ τὴν πολυευσπλαγχνιά του
 καὶ τὰ μᾶς εὐεργέτησεν ὀγιά φιλανθρωπιὰ του;
 ὡς κρατημένα πράματα χίι : φορὲς τὴν ὥρα
 280 μὲ τὰ θυμιάσματα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς τὰ δῶρα
 ἄ πόσο μᾶς ἐτύχαινε ὅλοι νὰ ἴφχαριστιοῦμε,
 καὶ ὅλα τὰ ἐνάντια τὰ ἄχομε νὰ τὰ γλυκοβαστιοῦμε.
 Καὶ πίστεψε πᾶσ' ἄνθρωπος μέσα ἔς τὴν διάκρισί του,
 ὄντε σιραφῆ νὰ σιοχαστῆ αὐτὸν τὸν λυτρωτὴν του,
 285 μὲ πόσα πάθη κρέμεται εἰς τὸν στανρὸν ἀπάνω,
 μὲ δίχως φθαίσιμον τινὰ πρὸς τὰ καταλαμβάνω.
 Ἄν εἶχεν ὅλα τὰ κακὰ ἀπάνω ἔς τὸ κορμί του
 ἠθέλεν τ' ἀποδέχεσται γιὰ ψυχοπόνεσί του
 διατὶ τὰ πάθη καρτιέροῦν τὴν ἀρετὴν τ' ἀνθρώπου,
 290 καὶ κάμνουν τὴν ἀντιμοιβὴν καλύτερην τοῦ τρόπου.
 Φίλε, γιὰ νὰ ἄχῃς τὸ λοιπὸν πρῶτις τὸν Θεὸν γιαιτρό σου
 κ' ἐσένα καὶ τὴν ἀρετὴν βοτάνι ἔς τὸ κακό σου,
 ἄς εἶσαι μὲ τὸν Θεὸν καλός, μ' ὅλους καὶ μετὰ σένα,
 καὶ μετ' αὐτεῖνο ἐγίνονταν ὅλα σου γιαιτρεμένα.
 295 Καὶ θέλω καὶ τὲς δέησες τοῦτες εἰς τὴν ζωὴ σου
 μιὰ τὴν ἡμέραν νὰ τίς λὲς γιὰ παρηγόρησί σου

F 83^v

τὲς μαστοριὲς A μανθάνης N | 267. καὶ ἂν ἠμπορῆς A τίς N | 268. ὡς καὶ τὸν
 N ν' ἀποκοιτᾷς N | 269. ἀπάνου N καὶ γιὰ N | 270. κ' ἔπαρε A : ἔπαρε N πῶς
 ὀρέχτηκεν N | 272. καὶ ἀγάπησεν A : ἀγάπησεν N παρ' ἐσέν' πλιότερον N | 273-274.
 εἰς καὶ μὲ τὰ πάθη σου ἔβγαλε τὰ δικά σου—κ' ἔφτειασε μὲ τὴ χάρι του τὰ τόσα
 σφάλματά σου N πολυευσπλαγχνιά N | 278. γιὰ τὴ N | 279. καὶ κρατημένα N | 280.
 θυμιάσματα N | 281. ἐτύχαιναν ὅλα N | 282. καὶ ὅλα A : ὅλα ἐνάντια N καὶ τὰ
 N | 283. πίστεψεν N ἔς τὴ διάκρισί N | 284. τὸ λυτρωτὴ N | 285. τόσα N κρέ-
 μεται-ν-εἰς τὸ N ἀπάνου N | 286. τινός N καταλαμβάνου N | 287. ἀπάνου N |
 288. ἠθέλε τ' ἀποδέχεται N | 289. γιαιτὶ N τ' ἀνθρώπου N | 290. κάμνει N κα-
 λύτερη N | 291. φίλε μου, ἄς ἔχῃς N πρῶτον Θεὸν N | 294. καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ
 γίνονται N | 295. τὴ N | 296. μιὰν ἡμέραν νὰ τελεῖς N

- διὸ ὁ Θεὸς μετὰ χαρᾶς ἀκούγει ὅπου τὸν κράζουν,
 μὲ τοῦν καὶ καθαρὰν καρδιὰ ὅταν τότε δοξάζουν :
 = ὦ Κύριε, Πλάστη τ' οὐρανοῦ, Θεέ, τῆς γῆς ὁ κτίστης,
 300 ἐλεημοσύνην πρὸς αὐτὴν τὴν σάρκα τὴν ἐχρίστης !
 ὦ Παντοκράτορ ἀγαθέ, τῶν αἰτιῶν αἰτία,
 Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ Θεοῦ, τοῦ σκοτίου ἢ φωτῖα !
 Κόριε, ἄναρχε, ἄρχισε, γλύκανε τὴν καρδιά μου
 καὶ κίνησε παρηγοριὰ καὶ δὸς μου τὴν ὑγεία μου.
 305 Βούλησε, Πάτερ μου ἀγαθέ, πρὶν φθῆσθαι τὰ συγκλίνη
 εἰς χρόνον ἀγανάκτησις καὶ χάσω τὴν κ' ἐκείνη.
 Ἔστοντι γὰρ ἔμαι ὡς ἄνθρωπος πλήσια κοιματισμένος,
 βροίσκομαι ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τώρα μετανιωμένος.
 Καὶ τὰ προσερινὰ ἀγαθὰ καὶ πονηριᾶς τοῦ κόσμου
 310 ἢ σάρκα μου τὰ δέιλιασε καὶ μέσα ὁ λογισμὸς μου.
 Διότι οὐδένα ὠφελεῖ, ὅλα καπνὸς καὶ πάσι,
 καὶ ὅποιος προσερινὰ ποθῆ, τ' αἰῶνια θέλει χάσει.
 ὦ πόσο πρέπει πᾶσα εἰς τὸν κόσμον ν' ἀπαρνᾶται.
 καὶ ὡ πόσον ἐνεβλάβεται πρὸς ἑαυτὸ τὸ φελάται.
 315 ὦ χριστιανοί, τηρήσετε τὸ τί μᾶς ἀναμένει,
 καὶ πᾶσα ἕνας ν' ἀκλουθῆ τοῦ κόσμου δὲν τυχαίνει.
 Διότις ἔναι ἐπίβουλος καὶ ψεύτης καὶ κομπώνει,
 ἔτι τὰ κακὰ μᾶς προξενᾶ καὶ τὰ καλὰ μᾶς χώνει.
 Ὅλους μᾶς θρέφει μὲ γλυκὰ καὶ ὄλους μᾶς κολακεύγει,
 320 καὶ μετ' αὐτείνην τὴν θροφήν μᾶς ψυχοραυμακεύγει.
 Ἐλ', ἀδελφῆ, καὶ σύ, ἀδελφέ, γιὰ λόγιατε ποῦ τρέχεις,
 ἂν εὖρης τέλος ἑς τὴν χαρὰν, ἑς τὴν κοσμικὴν τὴν ἔχεις
 καὶ μὲ τὸ τέλος τῆς χαρᾶς ποῦ μέλλεις ν' ἀποσώσης,
 ἂν εἶσαι δράκος ν' ἀπρακτῆς καὶ λίσσας γὰρ μερώσης.
 325 Ἐβανε σιδερὴν καρδιὰ ὄντα καλοτερίσης,
 γὰρ ἰδῆς τοῦ κόσμου τὰ κακὰ γὰρ μὴ μετατοπίσης.
 Ἄνθρωπε, πές μου γὰρ χαρῆς, ἐλόγιασες ποτέ σου
 ἑς τὰ περασμένα τὰ πράξεις ἂν ἔν' τινα σ' ἀρέσους ;
 Εἶδες θαράπειαν τίβοτα ὅκ τὴν χαρὰν ἐκείνη,
 330 πῶναι καπνὸς καὶ ἀνέβηκεν, πῶναι φωτιὰ καὶ σβήνει ;
 Τὸ χάρηκες ποῦ φαίνεται; οἱ ἀναγαλλιᾶσεις πῶναι;

297. ποῦ N | 298. καθαρὴν N ὄντα N | 299. τοῦ οὐρανοῦ N | 300. ἐλεημοσύνη
 N σάρκα τὴν χερίστης N | 301. καὶ τῶν N | 302. σκοτίου N | 303. Θεέ, ἄναρχε
 N γλυκάνεις N | 305. βοήθησε N συγκλίνην N | 306. χρόνον A τὴν εἰρήνην
 N | 317. ἔναι N | 318. μᾶς εἶν' πρόξενα N

καὶ τὸ ἐποϊκές τῆς ψυχῆς, ὄρελος μέγα σῶναι.
 Γραμμένό ναι καὶ φαίνεται καὶ πάντα μαρτυροῦται
 ὅπως προέπει πᾶσα εἰς τὸν κόσμον ν' ἀπαρῶνται,
 335 καὶ νὰ σκοπίζῃ ποῦ πειᾶ καὶ νὰ θωρῆ ποῦ τρέχει,
 καὶ ποιὸ θεριὸν ἀθάνατο, θάνατος μᾶς χειρέχει.
 Πολλοὺς ἐδόθη ἢ ἀρχὴ ἀπόφασις θανάτου
 καὶ πᾶσα εἰς τὰ θέλει εὔρεϊ κατὰ τὰ κάμνοντά του.

Ὡς ἐδεπὰ ἐτελειώθηκεν ἡ Ῥίμα τοῦ Φαλιέρου
 340 τ' ἀφέντη, τοῦ μισέο Μαροῦ, τοῦ παλαιοῦ τοῦ γέρου.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

Τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στιχουργήματος δίστιχον ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῷ χειρογράφῳ Α, χωρίζεται δὲ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κειμένου δι' ἄπλοῦ κοσμητικοῦ «χεδιάσματος».

1.—*ἀγαπημένε μου ἀδελφέ, γλυκώτατό μου ταίρι*. Ὡς καὶ τὰ ἄλλα στιχουργήματα αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὴν «Ῥίμαν παρηγορητικὴν» ὁ Φαλιέρος ἀπευθύνει πρὸς ὠρισμένον δῆθεν πρόσωπον, μακρὰν εὐρισκόμενον (πβ. στιχ. 9-10), τὸ ὁποῖον προσαγορεύει *φίλον, ἀγαπημένον, ποθητόν, γλυκώτατον, ἀδελφι*. (πβ. στιχ. 1, 10, 15, 39, 49, 59, 71, 79 κλπ.). Ὡς ἤδη ἐλέχθη ὁμως, ὠρισμένον πρόσωπον δὲν ὑπάρχει, ἢ δὲ πρὸς φίλον ἀποστροφή ἀποτελεῖ μόνον ποιητικὸν σχῆμα, προσφιλὲς εἰς τὸν ποιητὴν μας, ὅστις ἐν τῇ πραγματικότητι ἐπιθυμεῖ νὰ παράσχῃ τὰς νουθεσίας του πρὸς πάντα ἀναξιοπαθοῦντα ἄνθρωπον, διδάσκων τὴν καρτερίαν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐλάβειαν. Ἐκτὸς τῶν γενομένων ἤδη ἐν τῇ εἰσαγωγῇ σχετικῶν παρατηρήσεων (πβ. σελ. 12-13), πβ. καὶ τοὺς στίχους 315: *ὦ χριστιανοί, τηρήσατε τὸ τί μᾶς ἀνιμένει*, 321: *ἔλ' ἀδελφή, καὶ σύ, ἀδελφέ, γὰρ λόγιασε ποῦ τρέχεις κ.λ.*, ἐξ ὧν καταφαίνεται σαφῶς ὁ ἀπρόσωπος χαρακτήρ τοῦ ποιήματος.

2.—*τῆς θλίψεως τὸ μαχαίρι*, δηλ. ὁ βαθὺς πόνος ἕνεκα τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῶν δεινῶν δοκιμασιῶν τῆς ζωῆς, ὅστις, ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ὀφείλεται εἰς τὸν θάνατον τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων.

3.—*τῆς τύχης ὁ τροχὸς ἤρχισεν νὰ συγέρῃ*. Ἡ ἀπεικόνισις τῆς τύχης διὰ τροχοῦ, συμβολίζοντος τὸ εὐμετάβλητον καὶ ἀσταθές, εἶναι συνήθης εἰς τὰ στιχουργήματα τῆς ἐποχῆς, διὰ τῆς εἰκόνης δὲ ταύτης ἀρχίζει, ὡς γνωστόν, καὶ ὁ Κορνᾶρος τὸ κρητικὸν ἔπος τοῦ «Ἐρωτοκρίτου» λέγων: *τοῦ κύκλου τὰ γυρίσματα, π' ἀνεβοκατεβαίνουν — καὶ τοῦ τροχοῦ, π' ὄρες ψηλά καὶ ὄρες ἔς τὰ βάθη πηαίνου* (στ. 1-2). Γράφει σχετικῶς ὁ Ξανθουδίδης («Ἐρωτοκρίτος», Ἡράκλειον, 1915, σελ. 378-379) τὰ ἐξῆς: «Εἶναι κοινὸς τόπος τῆς μεσαιων. καὶ νέας Ἑλλην. ποιήσεως ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἰκονίζεται μὲ τροχὸν (κύκλον, τροχίλι) τῆς Τύχης ἢ τοῦ Χρόνου ἀεννάως περιστρεφόμενον καὶ ἀνυψοῦντα αὐτὸν εἰς τὴν εὐτυχίαν ἢ καταβιβάζοντα εἰς τὴν δυστυχίαν. Ἡ ἰδέα ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, μάλιστα ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὅτε ὁμοίως ὁ τροχὸς καὶ ἡ σφαῖρα ἦσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις σύμβολα τῆς τύχης (Fortuna) καὶ ὁ κύριος χαρακτήρ τῆς Θεᾶς ἦτο ἡ ἀστάθεια καὶ τὸ εὐμετάβλητον αὐτῆς. Ἄπειρα εἶναι τὰ παραδείγματα ἐν τῇ μεσαιων. Ἑλλην. ποιήσει καὶ δὴ τῇ Κρητικῇ,

ὅπου ἀναφέρεται ὁ τροχὸς τῆς τύχης». Κατωτέρω ὁ Φαλιέρος τὸ εὐμετάβλητον τῆς τύχης τοῦ ἀνθρώπου παρομοιάζει πρὸς κοσμικὴν σφαῖραν (στ. 50), ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸν κύκλον τοῦ Ἐρωτοκρίτου, καὶ πρὸς ποταμὸν γοργοπεραματάρην (στ. 61). Τὸ ῥῆμα *συγέρνω* ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ καὶ ὄνειρῳ», στιχ. 289: *τέτῃα συχνιά συγέρνουσι πρὸς τὸν ποθοστρατῶντα*.

4.—Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, τῆς μεταστροφῆς τῆς τύχης, ὁ ποιητὴς ἐπανέρχεται καὶ κατωτέρω πολλάκις.

5.—*δὺὸ πράγματα νὰ σοῦ χρωστῆ ἡ φιλιὰ μου*. Ὁ Φαλιέρος λέγει ὅτι αἰσθάνεται δύο ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν σκληρῶς δοκιμασθέντα φίλον: ἀφ' ἑνὸς νὰ συμμετάσχη εἰς τὸν πόνον αὐτοῦ διὰ τὰς ἀτυχίας του, ἀφ' ἑτέρου νὰ παρηγορήσῃ αὐτόν, διὰ τῶν νουθεσιῶν του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ φίλος εὐρίσκειται μακρὰν (*καλὰ καὶ χωρισμένα — νὰ ν' τὰ κορμιά τῶν δὺὸ ἀδελφῶν τὰ πολυαγαπημένα* στ. 9-10) καὶ δὲν δύναται νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ διὰ ζώσης (*ἀπὴν μὲ λόγον δὲν μπορεῖ ἴδιον ἐδῶ νὰ κάμῃ*, στ. 14), ἀναγκάζεται νὰ ἀπευθύνῃ τὰς νουθεσίας του μὲ τῆς γραφῆς τὸ πρόσωπον (στ. 16).

7.—*τὴν ζημιὰ, τὴν σ' ἔδωκεν ἡ τύχη*. Ἐνταῦθα *ζημιὰ*=βλάβη, *δοκιμασία*, *πόνος*. Τὸ χειρόγραφον Α γράφει *ἡ τύχης*: ἐκρίναμεν ὅμως ὀρθότεραν τὴν γραφὴν *ἡ τύχη*, γαίτοι θὰ ἠδύνατό τις νὰ γράψῃ ἐπίσης *ἡ τύχη σ'* (ἡ τύχη σου).

12.—*τὴν ὑγεία σου*. Ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ἠθικὴν καὶ ψυχικὴν θεραπείαν, τὴν καλιὰ σου, τὴν ἡρεμίαν καὶ εὐτυχίαν σου.

21.—*τ' ἀνθρώπου ὁ νοῦς καὶ ὄχι ἄλλου ζοῦ βασιτᾶ τὸ φυσικόν του — νὰ διαμετρᾷ τὰ πράματα μὲ τὸν λογαριασμόν του*. Τὸ χειρόγραφον Α γράφει *φυσικό του*: ἐγράψαμεν *φυσικόν του* διὰ λόγους μετρικῆς, ἵνα ἐπιτευχθῆ ἡ ὁμοιοκαταληξία πρὸς τὸ *λογαριασμόν του*. Τὸ δίστιχον, ἀποτελοῦν παροιμίαν, συγγενεῦει πρὸς τοὺς στίχους Α, 199-200 τοῦ «Ἐρωτοκρίτου»: *ποῦρι τ' ἀνθρώπου δόθηκε, κ' εἶναι τὸ φυσικόν του — νὰ διαμετρᾷ τὰ πράματα μὲ τὸ λογαριασμόν του*, καὶ Α 1215-1216: *καὶ μόνο ὁ λογαριασμός εἶναι, πὺν διαχωρίζει—τὸ ζὸ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ κεῖν' ὄλα τὰ ρίζει*.

30.—*κτῆματα*=τὰ ζῶα, τὰ κτήνη. Τὸ νόημα εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ ζῶσιν ὅπως τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ νὰ σκέπτονται καὶ νὰ δρῶσι συμφώνως πρὸς ὅσα ὑπαγορεύει εἰς αὐτοὺς ἡ νόησις, τῆς ὁποίας σιεροῦνται ἐκεῖνα.

39-40.—*φίλε, τὴν κοσμικὴν ζωὴν, γιὰ γὼ καθὼς ξεϊκάζω — σιγὸν σιγὸν καὶ ἀπόκρυφον θάνατον τήνε κράζω*. Τὸ δίστιχον ἀποτελεῖ παροιμίαν. Ἀνάλογοι πρὸς αὐτὴν ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄλλα σύγχρονα στιχορρήματα.

41.—*αὐτεῖνο τ' ἄχαρο καὶ τ' ἀσφαλτο ταξίδι*. Ὁ Φαλιέρος παρομοιάζει τὴν ζωὴν πρὸς ταξίδι ἄχαρο, κατωτέρω δὲ ὀνομάζει τὸν κόσμον προσωρινόν, δολερὸν καὶ κλέπτην (στ. 117-118, πβ. καὶ στ. 317). Ἀλλαχοῦ, ὡς εἶδομεν, παραβάλλει τὴν ζωὴν πρὸς *γοφύριον* καὶ *ποταμὸν γοργοπεραματάρην* (στ. 61). Παράλληλοι εἰκόνες εἶναι συνήθεις εἰς τὴν ἠθικο-διδασκτικὴν ποίησιν τῆς ἐποχῆς καὶ τὴν δημοτικὴν ποίησιν.

45.—*ἂν ἔν' καὶ βλάπτωμε κ' ἐμᾶς κ' ἐκείνους δὲ φελοῦμε*. Τὸ νόημα εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυπώμεθα καὶ νὰ θρηνώμεν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ζωῆς, ἥτις ἀποτελεῖ προσωρινόν καὶ μόνον σταθμὸν, οὔτε νὰ φέρωμεν βαρέως τὸν θάνατον προσφιλῶν προσώπων, δεδομένου ὅτι διὰ τῶν θρήνων καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως οὔτε τοὺς θανόντας δυνάμεθα νὰ ὠφελήσωμεν,

ἀλλά και ἡμᾶς αὐτοὺς ταλαιπωροῦμεν καὶ βλάπτομεν, προξενοῦντες ταραχὴν καὶ πόνον.

46.—δὲν ἔν' μεγάλη μας λωλιὰ νὰ θέ ν' ἀγανακτοῦμε; Συγγενῆς πρὸς αὐτὸν εἶναι ὁ στίχος 156: *μά 'ς τὴν χαρὰν δὲν ἔν' λωλιὰ νὰ 'χη κανεὶς πικρία;*

47.—πρὸς τὸν γιατρὸν τῆς φρόνησῆς μας δράμε, δηλ. τὸν Θεόν. Παράλληλος πρὸς αὐτὸν ὁ στιχ. 447 τοῦ στιχουργήματος «Πένθος θανάτου, ζωῆς μάταιον καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφή»: *καὶ δράμε πρὸς τὸν λατρὸν, δεῖξε τὰ τραύματά σου.*

50.—μὲ πόσες ἄλλαξες περνοῦν τὴν κοσμικὴν τὴν σφαῖρα. Παράλληλος πρὸς αὐτὸν ὁ στίχος 227: *καὶ ἄλλες πολλὲς μετάλλαξες 'ς τὴν κοσμικὴν τὴν σφαῖρα.* Πβ. καὶ στιχ. 112.

51.—τίς δυνατός, τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος δὲν ἐντύθη κλ. Ὁ στίχος οὗτος καὶ οἱ ἐπόμενοι ἐπαναλαμβάνουν ἐν πολλοῖς κοινοῖς τόπους τῶν ἠθικο-διδασκτικῶν ποιημάτων τῆς ἐποχῆς.

55-56.—τῆς σάρκας εἶναι τὸ λοιπὸν ἴδιον τῆς ν' ἀποθένη — καὶ νὰ στραφῇ 'ς τὰ ἴδια τῆς κ' ἐκεῖ νὰ περιμένῃ. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν, ἐπαναλαμβάνουσι δὲ περίπου ὅσα ὁ ποιητὴς εἶπεν ἀνωτέρω (πβ. στ. 35 ἐπ.).

59-60.—φίλε, τὸν πρῶτον θάνατον, καθεὶς ὁπῶχει γνῶσι — δὲν τοῦ τυχαίνει νὰ πονῇ μὲ ῥαθυμία τόση. Καὶ οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν. Ἡ αὐτὴ ὁμοιοκαταληξία γνῶσι-τόση ἀπαντᾷ καὶ ὀλίγον κατωτέρω στιχ. 73-74.

61-62.—γιοφύριν ἔν' καὶ ποταμὸς γοργοπεραματάρης — καὶ σύνορον σιμώτερον, ἀλλέας λογῆς καὶ χάρης. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἐπίσης παροιμίαν. Ἡ ζωὴ ἀπεικονίζεται πρὸς ποταμόν, ὅστις παρέρχεται μετὰ ταχύτητος. Ἡ αὐτὴ εἰκὼν ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλους στιχουργούς. Οὕτως εἰς τὸ «Πένθος θανάτου κ.λ.» στιχ. 5-6: *τοῦ χρόνου τὸ ἀκράτητον, πὺν ἀεννάως τρέχει — ὡσὰν ποτάμι πάντοτε, καὶ στάσιμον δὲν ἔχει,* στιχ. 507-508: *λοιπὸν τὸν χρόνον βλέπομεν 'τι τρέχει ὡσὰν ποτάμι—καὶ οὐδὲν καταλαμβάνομεν τὸ τί μᾶς θέλει κάμει, κλ.*

65-66.—πρέπει λοιπὸν καὶ πᾶσα εἰς νὰ γιαινῇ τὴν πικρία του — γοργὸν καὶ ἀφνίδιον γνώθοντα πὼς ἔν' τὸ πέρασμά του. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν, εἶναι δὲ τρόπον τινὰ τὸ συμπέρασμα τῶν προηγουμένων σκέψεων. Ἄφοῦ ἡ ζωὴ εἶναι βραχεία καὶ τὸ πέραςμα γοργὸν καὶ ἀφνίδιον, δὲν πρέπει νὰ παρασύρεται τις ὑπὸ τῶν ἐγκοσμίων, ἀλλ' ἀντιθέτως πρέπει νὰ θεραπεύῃ τὸν πόνον καὶ νὰ προετοιμάζεται διὰ τὸν θάνατον. Ἡ ἔκφρασις γοργὸν...πέραςμα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ γοργοπεραματάρης τοῦ στιχ. 61.

67.—τῆς Τρίχας τὸ γιοφύριν. Τὸ γιοφύρι τῆς Τρίχας ἢ τὸ Τρίχινο γιοφύρι εἶναι στενοτάτη καὶ ἀσταθῆς γέφυρα, δι' ἧς διέρχονται αἱ ψυχαὶ μεταβαίνουσαι εἰς τὸν Ἄδην. Καὶ αἱ μὲν δίκαιαι καὶ ἐνάρετοι διέρχονται μετ' ἀσφαλείας τὴν γέφυραν, ἐνῶ αἱ ἄδικοι καὶ κακαὶ διερχόμεναι δι' αὐτῆς χάνουσι τὴν ἰσορροπίαν των καὶ πίπτουσιν εἰς τὸ κάτωθεν χάος (πβ. Ν. Πολίτου, Παραδόσεις, σελ. 268-270, 1112-1114, καὶ Παροιμίαι, τομ. Γ', σελ. 623 ἐπ.). Οἱ διερχόμενοι τὴν γέφυραν ταύτην δὲν δύνανται νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν ἑπάνω κόσμον. Πβ. καὶ «Ρίμαν θρηνητικὴν εἰς τὸν πικρὸν καὶ ἀκόρεστον Ἄδην», στιχ. 202 ἐπ.:

καὶ ἀνάμεσα τοῦ ποταμοῦ ἦτονε μιὰ καμάρα
ψηλὴ, στενὴ καὶ ἀπέραντη, μιὰ φοβερὴ τρομάρα...
Καὶ τίς αὐτὴν τὴν γέφυραν ἀπέρασεν κ' ἐβγήκεν
καὶ πάλιν τὴν ἐστράφηκεν κ' ἐγύρισεν κ' ἐβγήκε;...
Λέγει μου : « Ἦξευρε καὶ αὐτοῦ περνοῦν οἱ μισσεμένοι
λοιπὸ ἐκ τὸν κόσμον λείπουσιν καὶ ἐδῶ εἶναι πλακωμένοι ».

83.—*νὰ ῥογίτσεισαι* = *νὰ ὀργίτσεισαι*.

84.—*νὰ ῥτυχῆς* = *νὰ εὐτυχῆς*.

88.—*ἀσθένεια*. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ψυχικῆς ἀσθενείας, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ φροντίζῃ ὁ ἀσθενῶν νὰ θεραπεύῃ, ἐφαρμόζων, ὅ,τι διδάσκει τῆς γνώσης τὸ σχολεῖο. Πβ. καὶ ἀνωτέρω στιχ. 47 *γιατρὸν τῆς φρόνησης*.

99-102. — Προεκρίνομεν τὴν γραφὴν τοῦ χειρογράφου Ν ὡς πληρεστέραν καὶ σαφεστέραν τῆς τοῦ χειρογράφου Α.

105-106. — *Καὶ αὐτὰ τὰ δὲν μποροῦν καμμιά νὰ δώσουσιν εἰρήνην — θέλομεν καὶ ξετρέχομεν μὲ τόση σπουδοσύνη*. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν ἀνάλογοι πρὸς αὐτοὺς ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄλλα ἠθικο-διδασκτικὰ ποιήματα· πβ. παραλλήλους στίχους τοῦ ποιήματος « Πένθος θανάτου κλπ. » 521 ἐπ.:

*βλέποντά ῥτι ὅσα εἶναι ἄξια νὰ κάμνουν ἀμελοῦσιν
κ' εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς χάιρονται καὶ γελοῦσιν.
Καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν, σπουδὴν καὶ τὴν φροντίδα
ἔχουσιν εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ πρόσκαιρον ἐλπίδα.*

107-128. — Τοὺς στίχους τούτους παραλείπει τὸ χειρόγραφον Α, ἐκ παραδρομῆς τοῦ γραφέως, ὅστις, ἀντιγράφων τὸ κείμενον, παρέλειψε μίαν σελίδα τοῦ χειρογράφου τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπ' ὄψιν του. Συνεπληρώσαμεν ἐκ τοῦ χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως.

109-112. — Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν ἀνάλογον πρὸς παράλληλα χωρία καὶ ἄλλων ἠθικο-διδασκτικῶν στιχουργημάτων. Τὸ ἡμιστίχιον πῶς κυλοῦν καὶ πάσι ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ στίχῳ 236 : *πάντα κυλοῦν καὶ πάσι*.

113-116. — Πβ. καὶ τὸν παράλληλον στίχον τοῦ « Ἐρωτοκρίτου », Α, 1772 : *κι ὅλα τὰ πράματα ὁ καιρὸς χαλᾷ καὶ μεταλλάσσει*.

124.—*νὰ ῥοδινιάζης* = *νὰ ὀρδινιάζης*.

135.—Τὸ νόημα τῶν ἐπομένων στίχων εἶναι ὅτι ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς παρούσης ζωῆς, πλούτη, δόξαι, τιμαί, δὲν δύνανται νὰ ἰσοσταθμίσωσι πρὸς τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἄλλου κόσμου. Διὸ ὁ θάνατος πρέπει νὰ θεωρῆται σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια δεσμὰ καὶ ἀπολύτρωσις ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς σαρκός.

149-150. — *κ' ἐμεῖς ὀπομοείναμε πλιὰ σιδουλώνομέστα — καὶ ῥε ὅσο ζοῦμεν πλιὰ καιρὸν πλέα κομπώνουμέστα*. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν. Πρὸς αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς κατὰ τὸ νόημα οἱ στίχοι 461-464 τοῦ « Πένθους θανάτου κλπ. », ἔχοντες οὕτω :

*ἐπεὶ λοιπὸν ἐβλέπομεν ῥτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας,
ὅσον μακρόννη γίνεται πρὸς βλάβην τῆς ψυχῆς μας,
ὅτι εἰς φροντίδες κοσμικὰς φθείρομεν τὸν καιρὸν μας,
καὶ ὅσον βραδύνη πλεότερον εἶναι χειρότερόν μας.*

151-152.—*καὶ τὸ λοιπὸν ὁ θάνατος τότε φελεῖ καὶ χερίσει — δντεν ὁ κάλλιος τως καιρὸς μᾶς τὸν ἀποχωρίζη*. Καὶ οἱ

στίχοι οὔτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν, πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς ὁποίας συγγενεύουσι στίχοι καὶ ἄλλων στιχουργημάτων ἠθικο-διδασκτικοῦ χαρακτῆρος.

156.—*μὰ ᾿ς τὴν χαρὰν δὲν ἔν' λωλιά νά ᾿χη κανεῖς πικρία;* Ἄφοῦ ὁ θάνατος εἶναι ἀναπόφευκτος καὶ ἀποτελεῖ ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ταλαιπωρίας τοῦ κόσμου, πρέπει νὰ χαίρη τις καὶ οὐχὶ νὰ λυπῆται, ὅταν προσφιλῆ πρόσωπα ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τοῦ κόσμου τῆ σκλαβιά καὶ τῆς σάρκας τὰ πλάγη.

162.—Ἐν τῷ χειρογράφῳ Α, ὁ στίχος ἔχει ὡς ἐξῆς: *ὡς ὅσον πλέα τὰ μελειῶ, ξενίζω ἀτός μου.* Οὕτω πως ὅμως εἶναι ἐσφαλμένος μετρικῶς, ἀποτελούμενος ἐκ δεκατεσσάρων συλλαβῶν. Πρὸς ἀπσκατάστασιν τοῦ μέτρου ἀντεκατεστήσαμεν τὸ ἐνεργητικὸν ῥῆμα *ξενίζω* διὰ τοῦ παθητικοῦ *ξενίζομαι*, ὅπερ ἀποδίδει σαφέστερον καὶ τὸ νόημα.

163.—*ῥηνεύω* = εἰρηνεύω.

165-166.—*καὶ πᾶσα εἷς, ὅπ' ἀγαπᾷ νὰ γιάνη τὴν ζωὴν του* — *ἄς διώχνη τὰ πικραίνεται ἀπὸ τὴν θύμησίν του.* Οἱ στίχοι οὔτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν. Τὸ χειρόγραφον Α γράφει *τὴ ζωὴν του*. Πρὸς ἐπίτευξιν ὁμοιοκαταληξίας πρὸς τὸν ἐπόμενον στίχον *τὴν θύμησίν του* προσθέσαμεν τὸ καταληκτικὸν *-ν*.

172.—*μὴ χάσης τούτη τὴ ζωὴ καὶ στερευτῆς τὴν ἄλλη.* Ἀνάλογος πρὸς αὐτὸν ὁ στιχ. 578 τοῦ «Πένθους θανάτου κλπ.»: *κ' ἔχασαν τὴν μιὰν ζωὴν, στεροῦνται καὶ τὴν ἄλλην.*

175-176.—*Γυνὴ καὶ τέκνα σῶδωκεν ὁ Θεὸς γιὰ χάριτά του* — *καὶ ὄντα τοῦ ᾿φάνη, τὰ ᾿συρε εἰς τὴν κληρονομιά του.* Συγγενεῖς πρὸς αὐτοὺς εἶναι οἱ στίχοι 344-345 τῆς «Θυσίας τοῦ Ἄβραάμ»: *τὸ τέκνον πὸν ἐκάμαμεν, δὲν εἶν' δική μας χάρι — ὁ πλάστης μᾶς τὸ χάριος, τώρα θε νὰ τὸ πάρη.*

181-182.—*ὄλους γυμνοὺς μᾶς ἔκαμεν, καθολικὰ ᾿πὸ χάμαι* — *τέτοιαν ἀρχὴν καὶ ὄλοι γυμνοὶ πάλι στὴ γῆ νὰ πάμε.* Τὸ ᾿πὸ χάμαι: ἀπὸ χάμαι = ἀπὸ τῆ γῆ, ἀπὸ χῶμα. Τὸ χειρόγραφον Α γράφει *καθολικὰ γιὰ νὰ ᾿ναι, ἀλλ'* οὕτω πως χωλαίνει ἡ ὁμοιοκαταληξία καὶ τὸ νόημα.

193-194.—*Σώπα καὶ ἄς εἶσαι φρόνιμος καὶ συνταπεινωμένος* — *καὶ ἄφες τὸν κόσμον νὰ περνᾷ σὰν ἔναι μαθημένος.* Οἱ στίχοι οὔτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν.

199 ἐπ. Εἰς τοὺς ἐπομένους στίχους ὁ ποιητὴς περιγράφει τὰς μεταβολὰς καὶ μεταπτώσεις, ἃς φέρει ἡ μοῖρα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀναλόγους περιγραφὰς περιέχουσι καὶ τὰ ἄλλα στιχουργήματα ἠθικο-διδασκτικοῦ περιεχομένου.

200.—*καὶ ᾿ρώστησεν* = καὶ ἀρρώστησεν.

224.—*τοῦ ῥὲ Πριάμου τὴν χάλασιν μαζὶ μὲ τῆς Ἐκάβης.* Ὑπονοεῖ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας. Τὸ χειρόγραφον Ν ἀντὶ τοῦ ῥὲ Πριάμου γράφει τοῦ Μενελάου.

229-230.— Παροιμιώδης ἔκφρασις. Τὸ νόημα τῶν στίχων εἶναι ὅτι, ἀφοῦ βλέπωμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὑπόκειται εἰς διαρκεῖς μεταβολὰς, πρὸς τί νὰ παρασυρῶμεθα ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἢ τῆς λύπης;

231-234.— Παροιμιώδης ἔκφρασις, δηλοῦσα τὴν περιφρόνησιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ εὐμετάβλητον καὶ ἀπατηλὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

235.—*δὲν ἔχει ὁ κόσμος πούπτες ἀναπαμένη στάσι.* Πβ. καὶ «Πένθος θανάτου κλπ.» στιχ. 187: *δὲν ἔχει ὁ κόσμος πούπτες κανένα καταφύγι.*

239-241. — Ὁ ποιητὴς ὑποδεικνύει ὡς τὸ ἀποτελεσματικώτερον βοτάνι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀδιαφορίαν (*εἰς λίγον ψῆφος*) πρὸς τὴν ζωὴν.

241.—*πᾶσα εἷς*. Τὸ χειρόγραφον Α, προφανῶς ἐκ παραδρομῆς τοῦ γραφέως, γράφει *πασίς*. Διορθώσαμεν ὡς ἄνω πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ τοῦ μέτρου.

243.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βοτάνι, περὶ οὗ ὠμίλησεν ἀνωτέρω, ὁ Φαλιέρος ὑποδεικνύει ὡς δεύτερον φάρμακον, πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πενθοῦντος, τὸ νὰ ἀναλογίζεται οὗτος τὴν θεῖαν εὐσπλαγχνίαν, ἣτις ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα κτίσματα, προικίσας αὐτὸν διὰ πολλῶν ἀρετῶν καὶ προνομίων.

250.—*γερόν νὰ σ' ἔχη καὶ σωστόν, ὄχι λειψόν ἢ φύσις* = νὰ σὲ ἔχη κάμει ἢ φύσις ἀρτιμελῆ καὶ ὑγιᾶ καὶ οὐχὶ ἀνάπηρον (*λειψόν*).

265-266.—Παροιμιώδης ἔκφρασις.

275.—*εἰντά ἄχομε καὶ ἀναγνωρίζουμέστα* = διαεὶ εἰμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀχάριστοι;

299 - 308. — Οἱ στίχοι οὗτοι περιλαμβάνουσι τὸν τύπον τῆς προσευχῆς, τὸν ὁποῖον συμβουλεύει ὁ ποιητὴς πρὸς τὸν φίλον του. Ἀνάλογα ὑποδείγματα προσευχῆς ἀπαντῶσι συχνάκις καὶ εἰς ἄλλα στιχουργήματα.

306. — Τὸ χειρόγραφον Α περατοῦται εἰς τὸν στίχον τοῦτον. Οἱ ἐπόμενοι στίχοι μέχρι τέλους σφύζονται μόνον ἐν τῷ χειρογράφῳ Ν.

313.—*ὦ πόσο πρέπει πᾶσα εἷς τὸν κόσμον ν' ἀπαρνᾶται*. Ὁ στίχος ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατωτέρω πβ. στιχ. 334.

315-320.—Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι παροιμίαν.

339-340.—Τὸ δίστιχον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ εὐρισκόμενον, ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῷ χειρογράφῳ Α.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ